

BALANS- KONSTNÄREN

Från barndomens stenbrott till Nationalmuseum. Kalkstenen har alltid varit en del av Gert Wingårdhs liv och arkitektur.
– Det är ett material som alltid fungerar, oavsett åt vilket håll man vill dra inredningen, säger han.

TEXT PETER WILLEBRAND FOTO ANNA RUT FRIDHOLM

Gert Wingårdh har allt mer klivit in i rollen som arkitektens folkbildare. Han dyker upp i olika sammanhang, öppnar sitt hem för tv-tittarna och guidar runt i och kommenterar husdrömmar, allt med en tillbakalutad auktoritet som påminner om när Leif GW Persson uttalar sig i olika rättsfall.

Men till skillnad mot den pensionerade krimprofessorn är Gert Wingårdh i högsta grad fortfarande operativ på fältet.

Arbetet med Nationalmuseum har på kort tid blivit en publik-succé som överstigit alla prognoser och belönats med mängder av arkitektpriser, däribland Stenpriset. Samtidigt har Gert Wingårdh tidigare utmärkt sig med uttalanden som ”Jag vill inte rita nya hus som liknar äldre tiders.”

Men det betyder inte att han har undvikit projekt där restaurering varit en stor del av huvudspåret.

– Nej, inte alls. Vi stod till exempel inför många liknade utmaningar när vi under 90-talet arbetade med kvarteret Tigern mitt emot Rosenbad, med delar från både 1700-talet och 1800-talet. Vi renoverade, förnyade och glasade över en gård.

Arbetet med Nationalmuseum har varit en balansakt mellan tradition och förnyelse, med sikte på den ursprungliga visionen, signerad den tyske arkitekten Friedrich August Stüler, och där svenske Fredrik Wilhelm Scholander stod för den invändiga gestaltningen.

– En stor del av arbetet har varit just den rumsliga närvarokänslan, att återskapa miljöer och släppa ljuset tillbaka in i delar som museet förlorat kontakten med, just för att de inte tagits i anspråk under så lång tid, förklarar Gert Wingårdh.

– När vi öppnade alla igensatta fönster – drygt 300 – blev det uppenbart hur enkelt förklarar huset en gång varit, och att det rent praktiskt gick att få fram 20-30 procent mer tillgänglig yta.

Ur besökarens perspektiv har de två ljusgårdarna, med den magnifika glaskupolen i taket som även fungerar som ljuddämpare, verkligen gett museet dess öppna karaktär. Kombinerade med de nya för ventilations- och klimatanläggningarna, dolt insprängda i berget under ljusgårdarna, utgör de bokstavligen museets lungor och bildar ett slags plaza.

Även logistiken som styr flödet av människor både inomhus

Nationalmuseum belönades med Stenpriset 2018. Wingårdh Arkitektkontor och Wikerstål Arkitekter låg bakom moderniseringen, som enligt juryn "löst upp gränser mellan epoker och fogat samman visioner för varje tid".

Svensk kalksten är ett återkommande material i många av Wingårdhs projekt.

”Stenens fördelar när det handlar om underhåll gör att den alltid kommer tillbaka.”

och utomhus har förbättrats radikalt, även om köerna varit långa i samband med nyöppningen. De gigantiska hissarna har blivit museets stora pulsåder och det nya kapprummet i bottenvåningen är en efterlängtdad mellanstation för besökaren, på väg till eller från museet.

– Kort sammanfattat kan man säga att vi har återställt museets enkelhet till Stülers ursprungliga vision, släppt in ljuset och tillfört byggnaden avancerad och modern teknik som knappt är märkbar för besökaren, säger Gert Wingårdh.

Det oväntat stora publiktrycket efter invigningen har, i kombination med gratisentrén, fått museet att slå larm om ett underskott i verksamheten, och man har äskat om 30 miljoner kronor extra för att klara ökade kostnader.

– Som tillskyndare av kultur i samhället blir jag glad att så många har sökt sig dit. Det borde även ge politikerna råg i ryggen, att vilja investera i liknande projekt, säger Gert Wingårdh.

Tillbyggnaden *Liten*, som ska komplettera Liljevalchs konsthall på Djurgården i Stockholm, är ett annat exempel på Wingårdhs pågående projekt där tradition och förnyelse ska balanseras. Det finns paralleller till arbetet med Nationalmuseum: befintliga miljöer ska återställas, dagsljus och utrymmen ska utnyttjas bättre, inte minst av arbetsmiljöskäl. Bland annat har köksutrymmena i Blå Portens restaurangdel varit undermåliga.

Entrén mot Djurgårdsvägen ska fortfarande vara konsthallens ansikte mot världen. Samtidigt är det ingen tvekan om att *Liten* – gjuten som ett fyrkantigt betongblock – kommer att uppfattas som just ett komplement i Falkenbergsgatans längdriktning.

– Problematiken har varit tillbyggnadens storlek: hur stor den kan vara, hur mycket av den gamla fasaden som vi kan täcka för, och hur låg den kan vara i förhållande till ursprungsbyggnaden.

När allt är klart ska *Liten* i två våningsplan spegla ursprungsbyggnaden och öka utställningsytan från 800 till 1 200 kvadratmeter. Arbetet med att bereda mark pågår. Vid utgrävningarna har flera fynd gjorts, bland annat ett gammalt skeppsvrak som tros vara från 1600-talet.

Natursten är ett material som återkommer i de flesta av Wingårdhs projekt.

– Ja, och vi är stora anhängare av svensk kalksten, och använder helst lokala material som bland annat norsk skiffer, säger Gert Wingårdh.

Vad skulle du säga utmärker användningen av natursten inom svensk arkitektur de senaste 10–20 åren, inte minst när det kommer till inredning?

– Beständigheten har blivit allt mer uppskattad. Vi använder själva gärna kalksten vid entréer. Det är ett material som alltid fungerar, oavsett åt vilket håll man vill dra inredningen. I boten finns en ärlig tradition som går tillbaka till kyrkorna på Västgötaslätten på 1300-talet och trapporna i Gamla stan – och som fortsätter fram till våra dagar. Det är faktiskt lite som att ha kontakt med evigheten.

Hur har den synen satt sig i människors medvetande och vardag, som du bland annat möter i *Husdrömmar*?

– Jag kan tyvärr inte påminna mig om ett program i serien där man verkligen har arbetat med natursten fullt ut. Istället väljer många ofta klinker eller andra keramiska material, vilket jag kan tycka är lite synd. När det gäller köksmiljöerna i *Husdrömmar* förekommer en hel del sten, där är tendensen mindre vit marmor och mer inslag av till exempel grön Kolmårdsmarmor.

– Jag ser även många andra tendenser som talar för natursten. Vi arbetar till exempel med Nobis Hotel i Köpenhamn där vi använder natursten i spa-avdelningens väggar, tak och bänkar. Det blir som en naturstensgrotta. Första gången jag såg något liknande var Rothschilds nya bank i London, som fick ett undertak i travertin.

Just nu ser vi många exempel på trä och betong inom inredning, håller stenen på att trängas undan?

– Nej, det tycker jag inte. Stenens fördelar när det handlar om underhåll gör att den alltid kommer tillbaka. Ett aktuellt exempel på naturstensens popularitet är planerna på att bygga Skandinavians högsta byggnad i Brande på Jylland, där ska ett rutnät av natursten rama in fönstren.

Vad vill du se från branschens sida?

– Det har alltid varit en tillmötesgående industri, med samarbetsvilliga människor. Däremot har man kanske inte varit så innovativ. Jag var i ett stenbrott för någon månad sedan, och det är slående hur likartad produktionen är med den jag mötte redan som ung. Men det är alltid lika roligt att komma på besök till ett stenbrott, man får alltid nya idéer om vad man kan göra. Det är fascinerade hur mycket man kan göra med sten. ■